

Assignatura	28735 Història de l'Òpera						
Professor	Francesc Cortés Mir						
Cicle	Segon	Quadrimestre	Segon	Crèdits	7,5	Tipus	Optativa
Horari	Teoria: Dimarts i Dijous 11:30 a 13:00					Grup	1
	Pràctica: Dimarts i Dijous 11:00 -11:30						
	Tutoria Integrada: Dimarts i Dijous 10:00 - 11:00						

CONTINGUT

Estudi de l'òpera des de la seva aparició fins als nostres dies. Anàlisi dels elements literaris, musicals, dramàtics i elements estètics que intervenen en la seva creació. Estudi i aprofundiment en els principals models i corrents estètics al decurs de la història. La recepció de l'òpera i la seva influència en el procés compositiu.

TEMARI

1. Antecedents: la monodia i els *intermezzi* florentins
2. Aparició de l'òpera a Florència.
 - 2.1. La *seconde prattica* : el recitatiu, l'estil pastoril
 - 2.2. La Camerata Bardi i l'*Accademia degli Alterati*.
 - 2.3. El 1600: *Euridice* de Peri.
 - 2.4. L'òpera: Cavalieri i la *Rappresentazione...*
3. Monteverdi i els canvis idiomàtics en l'òpera
 - 3.1. *La Favola di Orfeo*.
 - 3.2. Evolució idiomàtica fins *L'incoronazione di Poppea*..
4. La diversificació estètica de l'òpera a Itàlia.
 - 4.1. Establiment de l'òpera a Roma.
 - 4.1.1. Vinculació dels Barberini a l'espectacle àulic.
 - 4.1.2. Progressió de l'escenografia.
 - 4.2. Òpera veneciana: el consum no aristocràtic.
 - 4.2.1. Nous models de consum del gènere líric.
 - 4.2.2. La producció operística en funció d'un públic.
 - 4.2.3. Modificacions en el llibret i l'argument.
 - 4.3. L'escola napolitana.
 - 4.3.1. L'estil de cant impera sobre l'argument.
5. Difusió de l'òpera a Europa des dels centres de producció italians.
 - 5.1. Aparició de l'òpera a França.
 - 5.2. L'òpera a les contrades germàniques.
 - 5.3. Arribada de l'òpera als regnes d'Espanya.
 - 5.3.1. Calderón de la Barca i l'òpera de J. Hidalgo.
6. L'Òpera Seria.
 - 6.1. Origen literari: els llibrets de Zeno i Metastasio.
 - 6.1.1. Aspectes formals i semàntics.
 - 6.1.2. Implicacions musicals del llibret de Zeno i Metastasio.
 - 6.2. A. Scarlatti i figures menors: Vinci, Porpora, Hasse i Pergolesi.
 - 6.3. Segona etapa de l'Òpera sèria: Jommelli, Hasse, Terradellas.
 - 6.4. El decandiment de la forma a les darreries del segle XVIII:
 - Piccinni, Sarti, Anfossi, Salieri, Haydn, Mozart.
7. L'Òpera buffa versus l'Òpera Seria.
 - 7.1. Itàlia i les farses, *intermezzi*, i subgèneres afins.
 - 7.2. Nàpols i l'*opera buffa*.
 - 7.2.1. Aspectes formals i argumentals

8. L'Òpera a França.
 - 8.1. La *Tragédie Lyrique* i l'obra de Lully.
 - 8.2. L'Òpera *ballet*.
 - 8.3. La *Tragédie en mans* de Rameau.
 - 8.2.1. Canvis estètics.
 - 8.2.2. La primera *guère des Bouffons*.
 - 8.4. La reforma de Gluck.
 - 8.3.1. Qüestions formals, argumentals i musicals.
 - 8.5. L'*Opéra Comique*
 - 8.5.1. Antecedents i circumstàncies polítiques.
 - 8.5.2. De les paròdies als llibrets de Le Sage.
 - 8.5.3. La nova concepció de Rousseau: *Le devin du village*, i els llibrets de Favart, Perrault i Monsigny.
 - 8.5.4. Les obres de Grétry: a les portes de la Revolució.
9. L'Òpera a l'àmbit germànic.
 - 9.1. Les òperes barroques: dispersió i italianisme.
 - 9.2. El *Singspiel*.
 - 9.2.1. Orígens i influències.
 - 9.2.2. El *singspiel* a Viena en l'època de Joseph II.
10. L'òpera a Anglaterra: condicionants.
 - 10.1. Purcell.
 - 10.2. G. F. Händel.
 - 10.3. La *Ballad opera*.
11. L'òpera al classicisme.
 - 11.1. F. J. Haydn.
 - 11.2. Les òperes a la França revolucionària i l'Imperi.
 - 11.2.1. L'Òpera de rescat.
 - 11.2.2. Els models creats per Spontini i Cherubini.
 - 11.3. W. A. Mozart.
 - 11.3.1. Els estils italians i germànic.
 - 11.3.2. L'herència dramàtica de Mozart i el seu model.
 - 11.4. L. van Beethoven.
12. Una musa anomenada G. Rossini.
 - 12.1 Antecedents de l'estil: Mayr, Paer
 - 12.2. L'època de Rossini.
 - 12.2.1. El codi Rossini.
 - 12.2.2. La dicotomia entre *Opera seria* i Òpera còmica.
 - 12.2.3. L'arribada a l'òpera romàntica.
13. El *sois-disant bel canto*.
 - 13.1.V. Bellini
 - 13.2. G. Donizetti
 - 13.3. Qüestions al voltant de la tècnica de cant, el divisme.
14. L'Òpera romàntica a França.
 - 14.1. La *Grande Opéra*.
 - 14.1.1. Circumstàncies sociopolítiques.
 - 14.1.2. Des del *Guillem Tell*, i Auber a Meyerbeer.
 - 14.1.3. El llibret de Scribe i l'aparell escenogràfic.
 - 14.2. Pervivència i apoteosi de l'opereta.
 - 14.2.1. Orígens a partir de l'*Opéra comique*.
 - 14.2.2. Adam, Offenbach, Halévy: entorn sociopolític i la ridiculització.
 - 14.3. L'exotisme i els canvis d'idioma de l'*Opéra comique*.
 - 14.3.1. Bizet, Massenet, Gounod, Delibes i Chabrier.

15. L'obra de Verdi a Itàlia.
 - 15.1. Períodes de creació.
 - 15.2. Influències i influïts en l'obra verdiana.
16. L'òpera a Alemanya.
 - 16.1. L'òpera romàntica: Hoffmann i C. M. von Weber.
 - 16.2. Wagner.
 - 16.2.1. Períodes.
 - 16.2.2. Influència del wagnerisme
17. El verisme.
 - 17.1. Rerafons literari i qüestions editorials.
 - 17.2. Mascagni, Leoncavallo i Cilea.
 - 17.3. G. Puccini.
18. Òpera i Nacionalisme.
 - 18.1. Òpera Russa.
 - 18.1.1. M. Glinka: condicionants i producció
 - 18.1.2. L'òpera en el Grup dels Cinc.
 - 18.1.2.1. Mussorgsky
 - 18.1.2.2. Rimsky-Korsakov
 - 18.1.3. P. I. Txaikovsky.
 - 18.2. L'òpera a Espanya.
 - 18.2.1. Producció operística: Arrieta, Pedrell, Albéniz, Bretón.
 - 18.2.2. La sarsuela dels segles XIX i XX.
 - 18.3. Òpera a Bohèmia: Smetana, Dvorák, Janáček.
 - 18.4. El nacionalisme en l'òpera de Polònia i els països nòrdics.
19. El pas a les vanguardes històriques del segle XX.
 - 19.1. El simbolisme en Debussy i *Pelléas et Melisande*.
 - 19.2. R. Strauss: de quasi la tonalitat al retorn al classicisme de Hoffmannthal: *Salome* i *Rosenkavalier*.
 - 19.3. L'òpera expressionista alemanya.
 - 19.4. El serialisme: *Wozzeck*, *Lulu*, *Moses und Aaron*.
 - 19.5. La tradició revivida a Hindemith.
 - 19.6. L'arribada del jazz a l'òpera americana: Gershwin.
 - 19.7. Òpera anglesa: B. Britten.
 - 19.8. Òpera i política a la URSS: Prokofiev.
20. L'òpera en l'època de crisi.
 - 20.1. Stravinsky entre el mite i l'al·legoria.
 - 20.2. Política i òpera: Dallapiccola, Nono.
 - 20.3. Teatre i música: Berio, Henze, Kagel, Pousseur.
 - 20.4. Les darreres propostes: una sortida a la crisi?

BIBLIOGRAFIA

- Adorno, T. W. *Essai sur Wagner*. Paris, Gallimard, 1966 (trad. original del 1962).
- Alier i Aixalà, Roger. *L'òpera a Barcelona. Orígens, desenvolupament i consolidació de l'òpera com a espectacle teatral a la Barcelona del segle XVIII*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans-Societat Catalana de Musicologia, 1990.
- Arblaster, Anthony. *Viva la liberta! Politics on Opera*. London, Verso, 1997.
- Ashbrook, William/Budden, J./Gossett, Ph. *Maestros de la ópera italiana. Rossini, Donizetti*. Tomo 1. Barcelona, Muchnik, 1988.
- AA. VV. *Enciclopedia del Arte Lírico*. Madrid, Aguilar, 1979.
- AA. VV. *The New Grove Dictionary of Opera*. Londres, Macmillan, 1992 y ss.
- Babcock, Renée Elizabeth. *The operas of Hindemith, Krenek, and Weill: Cultural trends in the Weimar Republic, 1918-1933*. University of Texas, Austin, PhD dissertation, 1996.
- Baldacci, Luigi. "I libretti di Mascagni". *NRMI*, nº 3, 1985.

- Barce, Ramón. "La ópera y la zarzuela en el siglo XIX". *Actas del Congreso "España en la música de Occidente"*, 1985. Ministerio de Cultura (INAEM). Madrid, 1987.
- Barlow, H.; Morgenstern, S. *A dictionary of opera and song themes*. Londres, Ernest Benn, 1978.
- Basso, Alberto. *Musica in scena*. 6 vols Torí, UTET, 1995-97.
- Bauer, Hans-Joachim. *Guía de Wagner (vols. I y II)*. Madrid, Alianza Música, 1996.
- Bauman, Thomas. *North German Opera in the Age of Goethe*. Cambridge, Cambridge University Press, 1985.
- Berg, Alban. "The problem of opera", *Classic essays on twentieth-century music: A continuing symposium*. New York, Schirmer, 1996.
- Bril, France-Yvonne. *Verdi*. Madrid, Espasa Calpe, 1980.
- Budden, Julián. *Verdi*. Londres, Dent & Sons, 1985.
- Brook, Stephen. *Opera. A penguin Anthology*. Londres, Viking, 1995.
- Burney, Charles. *The Present State of Music in Germany, the Netherlands and the United Provinces*, 2 vols. Londons, 1773 (trad. a l'italià de E. Fubini, Torí, 1986).
- Campbell, Stuart. *Russians on Russian Music (1830-1880). An Anthology*. Cambridge, Cambridge University Press, 1994.
- Celletti, Rodolfo. *A History of Bel Canto*. Clarendon press, 1991.
- Chew, Geoffrey. "Pastoral and Neoclassicism: A Reinterpretation of Auden's and Stravinsky's *Rake's Progress* ", *Cambridge Opera Journal*, 5, 1993.
- Chisolm, E. *The Operas of Leos Janáček*. Londres, Faber, 1971.
- Clapham, John. *Dvorak*. Newton Abbot -Londres, 1979.
- Clapham, John. *Smetana*. Londres, Faber & Faber, 1972.
- Clausse, Eleonore. *Giacomo Puccini*. Madrid, Espasa Calpe, 1980.
- Cortès i Mir, Francesc. "Ópera española: las obras de Pedrell", *Cuadernos de Música Iberoamericana*. I, 1996, pp. 187-216.
- Cortès i Mir, Francesc. "La zarzuela en Cataluña y la zarzuela en catalán ", *Cuadernos de Música Iberoamericana*. II-III, 1996-97, pp. 289-318.
- Cortizo, Mª Encina. *Emilio Arrieta. De la ópera a la zarzuela*. ICCMU, 1998.
- Dahlhaus, Carl. *Richard Wagner's Music Dramas*. Nueva York, Cambridge University Press, 1992.
- Dahlhaus, Carl/Deathridge, John. *Wagner*. Barcelona, Muchnik, 1985.
- Davidson Reid, Jane (ed.). *The Oxford Guide to Classical Mythology in the Arts (1300-1990)*. Oxford, Oxford University Press, 1993.
- Demuth, Noman. *French opera: its development to the Revolution*. Sussex, Artemis Press, 1963. Reimp: New York, Da Capo, 1978.
- Dent, E. J. "Ensembles and Finales in 18th-century Italian Opera". *Sammelbände der Internationalen Musik-Gessellschaft* , XI (1909-10), pp. 543 y ss; XII (1910-1911), pp. 112 y ss.
- Dent, E. J. "Italian Opera in the Eighteenth Century and its Influence on the Music of the Classical Period". *Sammelbände der Internationalen Musik-Gessellschaft*. XIV, (1912-13), pp. 500 y ss.
- Dent, Edward, Joseph. *The rise of romantic opera*. Cambridge, Cambridge University Press, 1979.
- Fischer-Dieskau, Dietrich. *Wagner y Nietzsche: el mistagogo y su apóstata*. Madrid, Altalena, 1982.
- Gosset, P. *The Operas of Romanticism: Problems of Textual Criticism in 19th Century Opera*. Princeton, 1979.
- Gracia Iberní, Luis. *Ruperto Chapí*. Madrid, ICCMU, 1995.
- Gregor Dellin, Martin. *Richard Wagner. Sa vie, son oeuvre, son siècle*. París, Fayard, 1981. [Traducción: Madrid, Alianza Música, 1983].
- Griffiths, Paul. "Opera, Music Theater". *Modern Music: The Avant Garde Since 1945*. Londres, Dent, 1981.
- Grout, Donald Jay. *A Short History of Opera*. 3^a ed. New York, Columbia University Press, 1988.
- Günther, Ursula. "La genèse de *Don Carlos*, opère en cinq actes de Giuseppe Verdi, représenté pour le première fois à Paris le 11 mars 1867 ". *Revue de Musicologie*, n° 1, 1972, pp. 16-64; n° 1-2, 1974, pp. 87-158.

- Günther, Ursula. "La genèse de *Don Carlos*, opère en cinq actes de Giuseppe Verdi, représenté pour la première fois à Paris le 11 mars 1867 (I partie)". *Revue de Musicologie*,
- Jameux, Dominique. "Analyser *Tristan*". *L'Avant-Scène Opéra*, 34/35, 1981, reed. 1990.
- Kelkel, Manfred. *Naturalisme, vérisme et réalisme dans l'opéra de 1890 à 1930*. Paris, Librairie philosophique J. Vrin, 1984.
- Krause, Ernst. *Puccini*. Madrid, Alianza Música, 1991.
- Lacombe, Hervé. "Définitions des genres lyriques dans les dictionnaires français du XIXe siècle", en *Le Theatre Lyrique en France au XIXe siècle*. Paul Prévost ed. Metz, Ed. Serpenoise, 1995, pp. 297-334.
- Lacombe, Hervé. *Les voix de l'Opéra française au XIXe siècle*. Paris, Librairie Arthème Fayard, 1997.
- Landon, H. C. Robbins. *Mozart, the golden years, 1781-1791*. Nueva York, Schirmer Books, 1989. [Traducción castellana: Barcelona, Destino, 1990].
- Landon, H. C. Robbins/Mitchell, Donald (eds). *The Mozart Companion*. Nueva York, Norton, 1969.
- Leibowitz, René. *Historia de la ópera*. Madrid, Taurus Humanidades, 1990.
- Lewin, David. "Some notes on Analyzing Wagner: *The Ring and Parsifal*". *19th Century Music*, vol. XVI, n° 1, 1992, pp. 49-58.
- Loewenberg, Alfred (ed.) *Annals of Opera. 1597-1940*. Cambridge, W. Heffer & Sons limited, 1943.
- Loewenberg, A. *Annals of Opéra 1597-1950*. Génova, 1955 (2ª edición).
- Maximovitch, Michel. *L'opéra russe, 1731-1935*. Lausanne, Age d'homme, 1987.
- Mila, Massimo. *El arte de Verdi*. Madrid, Alianza Música, 1992.
- Millington, Barry. *The Wagner Compendium: a Guide to Wagner's Life and Music*. Londres, Thames and Hudson, 1992.
- Mioli, Piero. *Manuale del Melodramma*. Milà, Biblioteca Universale Rizzoli, 1993.
- Noël, J. F. M. *Diccionario de Mitología universal*. Barcelona, Edicomunicación, 1991.
- Osborne, Charles. *The complete operas of Mozart. A Critical Guide*. Nueva York, Da Capo, 1983.
- Osborne, Richard. *Rossini*. Londres, Dent & Sons, 1987. [Traducción: Buenos Aires, Javier Vergara, 1988].
- Pahlen, Kurth. *Diccionario de la ópera*. Barcelona, Emecé, 1995.
- Panofsky, Walter. *Richard Strauss*. Madrid, Alianza Editorial, 1988.
- Parakilas, James. "Political representation and the Chorus in Nineteenth-Century Opera". *19th Century Music*, vol. XVI, n° 2, 1992, pp. 181-202.
- Paumgartner, Bernhard. *Mozart*. Madrid, Alianza Música, 1990.
- Perle, George. *The Operas of Alban Berg*. 2 vols. Berkeley, Univ. of California Press, 1980-1985.
- Perle, George. "Representation and Symbol in the Music of *Wozzeck*", *Music Research*, XXXII, 1971, p. 281.
- Pitou, S. *The Paris Opera: an encyclopedia of operas, ballets, composers and performer: growth and grandeur, 1815-1914*. New York, Greenwood Press, 1990.
- Prévost, Paul (ed.). *Le Theatre Lyrique en France au XIXe siècle*. Metz, Ed. Serpenoise, 1995.
- Rinaldi, A. *Le opere di Verdi*. Firenze, Leo Olshki, 1979.
- Robinson, Michael F. *Opera before Mozart*. Londres, Hutchinson, 1978.
- Sadie, S.; Jacobs, A. *El libro de la ópera*. Madrid, Rialp, 1998.
- Smith, Patrick. *The Tenth Muse: A historical Study of the opera libretto*. New York. Knopf, 1970.
- Soler, Josep. "Espacio y símbolo en la obra de Wagner (I)". *Recerca Musicològica*, vol. III, 1983, pp. 173-198.
- Soler, Josep. "Espacio y símbolo en la obra de Wagner (II)". *Recerca Musicològica*, vol. V, 1985, pp. 85-130.
- Solerti, Angelo. *Gli albori di melodramma*. Milà, 1904.
- Stendhal, Henry Beyle. *Vida de Rossini: consideraciones en torno a su vida y su obra, y otros autores de ópera*. Buenos Aires, Espasa Calpe, 1949.

- Stricker, Rémy. *Mozart et ses opéras. Fiction et vérité*. París, Gallimard, 1980. [Traducció castellana. Madrid, Aguilar, 1991].
- Surian, E. *A checklist of Writings on 18th Century French and Italian Opera (exluding Mozart)*. Hackensack, 1970.
- Tyrrell, J. *Czech Opera*. Cambridge, Cambridge University Press, 1988
- Towers, J. *Dictionary-catalogue of operas and operetas*. Los Angeles, Da Capo Press, 1967.
- Vitoux, Frédéric. *Rossini*. París, Ed. du Seuil, 1986 [Trad. castellana: Madrid, Alianza Música, 1989].
- Walsh, T. J. *Second Empire Opera. The Théâtre Lyrique Paris (1851-1870)*. Londres, John Calder, 1981.
- Warrack, John. *Carl Maria von Weber*. Cambridge, Cambridge University Press, 1976.
- Warrack, J.; West, E. *The Oxford dictionary of Opera*. Oxford, Oxford University Press, 1992.
- White, Eric Walter. *Benjamin Britten, his life and operas*. London: Faber & Faber, 1983.

AVALUACIÓ

Es realitzaran dos treballs, que comptaran el 40% de la nota final, i un examen que comprendrà la part restant. Els dos treballs consistiran en una anàlisi i estudi sobre un llibret, i un altre consistent en un estudi històric al voltant d'un títol operístic.